

SAKU-PEKKA SUNDELIN

SUOMI-
FUTIS

TAMMI

SUOMALAISTA JALKAPALLO-
KULTTUURIA ETSIMÄSSÄ

SAKU-PEKKA SUNDELIN

SUOMI- FUTIS

SUOMALAISTA JALKAPALLO-
KULTTUURIA ETSIMÄSSÄ

tammi

80 VUOTTA

HELSINKI

Kiitos Journalistisen kulttuurin edistämisseätiölle,
WSOY:n kirjallisuusseätiölle sekä Suomen tietokirjailijat ry:lle apurahoista,
joita ilman en olisi *Suomifutista* kirjoittanut.

Kiitos pelikavereille, jotka nostivat paniikkihäiriön kanssa kampaalleen
ja masentuneen miehen maasta antamalla hyviä ja
vähän heikompia syöttöjä Zoomin aamutreneissa.

© SAKU-PEKKA SUNDELIN JA TAMMI 2023
TAMMI ON OSA WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖTÄ
KUVAT: JUHA TAMMINEN
ISBN 978-952-04-3302-4
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Alkulämpö	9
1. Miksi sana potkupallo loukkaa suomalaista futisfania? ..	19
2. Miksi jalkapallo jäi Suomessa jalkoihin – ja mitä sitten?	36
3. Onko pohjoinen sijaintimme pelkkä tekosyy?	58
4. Mikä on Suomen futispääkaupunki?.....	90
5. Voiko media potkia jalkapalloa eteenpäin?.....	129
6. Milloin muoviseura lakkaa olemasta muoviseura?	149
7. Eteenpäin on menty?	174
8. Miksei Marianne Miettinen valmenna Veikkausliigassa?	193
9. Miksi Reinaldon annettiin viedä pelipaikkani?	203
10. Mitä on suomalainen jalkapallokulttuuri?.....	219
Potkupallosanastoa.....	235
Lähteitä ja lukemista	250
Henkilöhakemisto.....	252

Eteenpäin on menty.

– ANTTI MUURINEN

Alkulämpö

Tämä kirja syntyi, koska makasin pääsiäisenä 2020 lastenhuoneen lattialla ja luulin kuolevani. Se, mitä lattialla maatessani kuvittelin aivoinfarktiksi, osoittautui Haartmanin sairaalassa rajuksi paniikkikohtaukseksi. Kohtauksen oireita kerrotaan olevan muiden muassa sydämentykytys, hikoilu, vapina, hengenhdistus, tukehtumisen tai kuristumisen tunne, pahoinvointi, huimaus, pyörtymisen tunne, puutuminen, kihelmöinti, vilunväreet tai kuumat aallot. Voin vetää rastin kaikkiin kohtiin.

Kohtaukset alkoivat toistua, joten jouduin jäämään töistä sairauslomalle. Palasin muutaman viikon kuluttua, mutta en ollut kunnossa. Jäin uudelleen sairauslomalle. Pääsiäisen kohtaaminen oli hälytys pääkopan ylläritustilasta. Keho toimii nerokkaasti mielen kanssa yhteistyössä. Jos ei ymmärrä, että kierrokset ovat olleet liian pitkään liian kovat, aivot pyytävät kropalta apua tehdäkseen asian selväksi. Ymmärretyksi tuli.

Olin ainakin vuodesta 2010 saakka – jolloin muutin kolmeksi vuodeksi Lontooseen kirjeenvaihtajaksi – ottanut liikaa paineita työstäni. Olin siitä lähtien aina töissä, vähintään henkisesti. Lisäksi jännitin ihmisten tapaamista. Jännitin puheluita. Puhelinkammoni kasvoi täysin sietämättömiin mittoihin. Jouduin käsikirjoittamaan keskustelut etukäteen, jotta en jäätyisi kesken puhelun. Ei ihan paras lähtökohta toimittajan

työssä. Jokainen työpäivä pelotti, ahdisti ja stressasi niin, että lääkitsin oloani alkoholilla. Ensimmäinen olut sille, että selvi-
sin päivästä, toinen sille, etten jännittäisi tulevaa. Kenties vielä
kolmas varmuuden vuoksi. Ihana pieni irtaantumisen, joka
kostautui heikoilla yöunilla. Kymmenen vuotta huonoja työ-
tapoja ja sitäkin heikommat tavat palautua työstä. Myöhem-
min lapsiperheeksi siihen päälle – ja kierre oli valmis. Juoksin
täysillä päin seinää.

Sain onneksi apua. Vaimolta, läheisiltä, työpaikan esihenki-
löiltä, työterveydenhuollosta, psykoterapiasta. Kaikki eivät ole
yhtä etuoikeutettuja. En olisi jaksanut prosessin alkua ilman
tukiverkkoa ja empatiaa. Tässä kohtaa myös masennuin, luulta-
vasti mielialälääkkeiden turruttavasta voimasta. Huonosta seu-
rasi hyvää, sillä ajatus irtiotosta syntyi masennusjakson aikana.
Jäisin vuodeksi pois työelämästä ja laittaisin itseni kuntoon.
Sen verran hyvin tunnen itseni, etten pystyisi olemaan ilman
projektia. Viimein minulla olisi aikaa kirjoittaa kustantamon
jo aiemman ehdottama kirja suomalaisesta jalkapallosta. Kirja,
joka sinulla nyt on käsissäsi tai kuunneltavana.

Tiesin alusta asti, ettei *Suomifutis* voisi olla samalla tapaa
yleisteos kuin esikoiskirjani *Brittifutis*. ”Vaikeassa kakkosteok-
sessa” pitäisi olla rajatumpi teema. Kirjasta ei tulisi historiikka,
vaan etsisin suomalaisen jalkapallon syvintä olemusta. Etsisin
suomalaisen jalkapallon sielua – kauneutta, kurjuutta ja kipu-
pisteitä. Yrittäisin selittää, mistä tšekäläinen jalkapallokulttuuri
koostuu. *Brittifutiksessa* tukeuduin kokemuksiini, matkojeni
ja haastattelujeni lisäksi laajasti toisen käden lähdemateriaaliin.
Suomifutiksesta tulisi omakohtaisempi. Se sallisi vapaamman
kirjoittamisen. Arvostamani Gert Remmel sanoi *Brittifutiksen*
luettua toivoneen, että olisin mennyt monissa kohdissa vielä
syvemmälle sen sijaan, että pysähdyn ajatuksissa liian aikaisin.
Nyt yritän hypätä pidemmälle, mennä rajojen yli, ehkä välillä

metsään. Arvostamani Petri Lahti jäi *Brittifutiksen* luettuaan kaipaamaan useampia reportaaseja. Niitä edellisessä kirjassa piti olla enemmän, mutta koronaepidemia pysäytti matkustamisen.

Suomifutiksessa kierrän, näen, koen ja havainnoin enemmän. Kirja koostuu haastatteluista, pohdiskelusta ja reportaasityylistä. Voin sanoa suoraan, että neljän vuosikymmenen mukanaolo ja työskentely suomalaisessa jalkapallossa on muuttanut minua kyyniseksi ja turhautuneeksi. Materiaalinhakumatkat tekivät kuitenkin hyvää. Törmäsin reissuilla toinen toistaan innostuneempaan jalkapalloihmiseen. Innostuksen lisäksi maastamme löytyy valtavasti fiksuja ihmisiä, jotka tietävät, mitä ovat tekemässä. Toivoa on. Matkatessa sisäistin, ettei tämä opus kerro vain jalkapallosta, vaan myös meistä suomalaisista. Olemme omintakeinen, vähän kömpelö ja hassu kansa erikoisine tapoineen.

Suomalaisen jalkapallon rakastajalla voi olla erilaisia toiveita ja odotuksia *Suomifutis*-kirjan sisällöstä. En voi sanoa kuin että tästä tuli nyt tällainen. Jos kirjoittaisin kirjan uudelleen, siitä tulisi luultavasti aivan erilainen. Ajattelen, ettei yksi ihminen voi tehdä definiitivistä kirjaa, edes tietoteosta, oikein mistään aiheesta. Kirja on aina tekijänsä ja hetkensä näköinen. Olen sen verran pitkään seurannut suomalaista jalkapalloa, istunut tyhjillä stadioneilla ja sadatellut, miksi mikään ei oikein lähde nousuun, että *Suomifutiksen* kirjoittaminen kauhistutti. Projektin työnimi oli ”Kirjallinen itsemurha”. Oli miten oli, tämä piti saada itsestäni ulos. Jos huonosti käy, kirjaa myydään vähemmän kuin veikkausliigajoukkue myy keskimäärin lippuja yhteen otteluunsa (kaudella 2022 yleisökeskiarvo oli 1894 katsojaa). Jos käy hyvin, minulta pyydetään kirjaa nimeltä *Suomifutis II*. Olkoon tämä haaste teille lukijoille.

Älkää pelästykö – kirja ei alusta huolimatta kerro minusta. Häivyn hiljalleen havainnoitsijan ja kertojan rooliin. Ihan

kokonaan en sivuilta katoa, mutta pääosiin astuvat minua kiinnostavammat hahmot ja ilmiöt. Koska *Suomifutis – Suomalaista jalkapallokulttuuria etsimässä* on kuitenkin minun kirjani, sallinette esipuheessa pienen tarkastelun omaan suhteeseeni jalkapalloon.

Elin syntymäni jälkeen viisi kuusi ensimmäistä vuotta lähes täydellisessä jalkapallotyhjiössä. Minusta on olemassa yksi kuva noin vuoden ikäisenä isäni kanssa jalkapallo edessäni. Muuten sellaista lajia ei maailmassani ollut olemassa. Tämä olisi sho-keeraava ajatus lähes missä tahansa muussa maailman kolkassa paitsi niissä, joissa vietin varhaislapsuuteni. Synnyin vuonna 1976 Raumalla, jossa oli verrattain helppoa välttyä maailman suosituimmalta ja harrastetuimmalta urheilulajilta. Jalkapallo ei varsinaisesti vyörynyt perheemme arkeen tai rytmittänyt jokapäiväistä elämäämme.

Samoihin aikoihin isäni, joka rakensi kartonkitehtaita Tampellan palveluksessa, sai keikkahommia Yhdysvaltain eteläisistä osavaltioista: Texasista, Georgiasta, Louisianasta ja Arkansasista. Niissä, kuten koko Pohjois-Amerikassa, jalkapallolla tarkoitetaan ihan toista lajia. Lajia, jota pelataan pääosin käsin. Typerä nimi sellaiselle pelille. Huoneeni seinää koristivat Atlanta Falconsin, Dallas Cowboysin, New Orleans Saintsin ja muutaman baseball-seuran viirit.

Olin viiden, kun palasimme pysyvästi Suomeen ja Raumalle. Nykyään noin 40 000 asukkaan Rauma on kaupunki, jossa opitaan veneilemään ja luistelemaan ennen kuin kävelemään. Meri ja Lukko. Kummallinen kieli (ei murre!). Unescon suojelemat Vanhan Rauman puukorttelit. Näistä Rauma tunnetaan.

Amerikassa vietettyjen vuosien, suomalaisuuden ja raumalaisuuden vuoksi olen monesti ihmetellyt, miten jalkapallo sai minusta niin vastustamattoman yllötteen. Miten juuri jalkapallosta tuli niin rakas, että olen harrastanut sitä yli 40

vuotta ja elättänyt itseni lajin avulla valtaosan aikuiselämästäni? Olen toisinaan yrittänyt pyristellä jalkapallon puristuksesta irti. Syitä on monia. Jalkapallosta kirjoittavana journalistina turhaudun jatkuvasti siihen, ettei upea laji tahdo saada meillä asemaa, jonka sille itse soisin. Samaan aikaan olen suorastaan raivoissani jalkapallon globaalien suosion mukanaan tuomista lieveilmiöistä: korruptiosta, ihmisoikeuksia polkevien maiden valkopesusta, rasismista, väkivallasta ja monesta muusta asiasta. Välillä haluaisin unohtaa koko pelin, vaikka eivät luettelemani asiat ole jalkapallon vika. Vika on ahneissa ja itsekkäissä ihmisissä, joille maailman hienoin peli on pelkkä keppihevonen.

En uskaltaisi vastuullisena vanhempana suositella omille lapsilleni jalkapalloa ammatinvalintana, koska todennäköisyydet itsensä elättämiseen varsinkin Suomessa ovat pienet. Vaikka ei elämässä ole aina kyse järkiratkaisuista. En minäkään valinnut jalkapalloa – se valitsi minut. Rakastuessa ei ajattele rationaalisesti. Kun jalkapallo kolahtaa, ainoa mielessä pyörivä asia on, että pääsisi pelaamaan tai katsomaan sitä uudelleen ja yhä uudelleen. Ymmärrän täysin pieniä tyttöjä ja poikia, jotka haluavat pehmolelun sijaan nukkua pallon kanssa. Vielä 40 vuoden rakkauden jälkeen odotan hetkiä, jolloin pääsen kentälle ratkomaan uusia tilanteita, joita peli aina tarjoaa. Itse asiassa jalkapallon pelaaminen tarjoaa ajan myötä uusia entistä kiehtovampia haasteita. Oma ikääntyvä kroppa pakottaa muuttamaan pelaamista jatkuvasti. Nykyisten joukkuekavereideni kyvyt ottaa pallo haltuun tai ehtiä tilanteisiin ovat vaihtelevammat kuin pelatessani korkeammalla tasolla. Nämä asiat pakottavat miettimään pelaamista jopa enemmän, tosin vauhdin hidastuessa myös miettimisaikaa on enemmän.

Jalkapallo on riittävän helppoa katsojana ymmärtää, mutta tarvittavan vaikeaa kentällä hallita. Pelaamiseen ei tarvita oikeastaan kuin pallo ja mikä tahansa tila. Sitä voi tehdä yksin

tai seurassa. Maalit voi pykätä vaikkapa selkärepuista tai pelata ilman maaleja. Saan hyvät pelit hetkessä lasteni kanssa olohuoneen matolla matkalla nojatuolista jääkaapille. Peli on helposti mukautettavissa. Siinä on jalkapallon suuren suosion salaisuus lyhykäisyydessään. Jalkapallossa tehdään verrattain vähän pistesuorituksia eli maaleja, mutta maalinteon haastavuuden ja sitä kautta maalien niukkuuden vuoksi pelissä on jatkuvasti läsnä ottelun mahdollisesti ratkaisevan osuman dramatiikka ja jännite. Kentällä on paljon tutun oloisia – jopa turvaa tuovia – tilanteita, jotka ovat ison tilan ja 22 pelaajan vuoksi kuitenkin joka kerta vähän erilaisia. Peliväline eli pallo on arvaamaton ja niskuroiva pieni paskiainen, joka haluaa olla villi ja vapaa, vaikka sitä kuinka yrittää kesyttää. Yhdessä tilanteessa se tottelee, seuraavassa ei. Ikinä ei voi tietää.

Oma kesytystyöni alkoi vuonna 1982, kun päädyin isompien poikien perässä Saharannan kentälle pelaamaan Rauman Työväen Urheilijoiden harjoituksiin. Noihin aikoihin pienellä paikkakunnalla kuusivuotiaat saattoivat liikkua melko vapaasti ilman, että vanhemmat tiesivät, mitä oli tekeillä. Jalkapallon pelaaminen oli ajanviettotavoista viattomimpia. Saharanta on kapea hiekkakaistale, josta pallo päätyi herkästi mereen, ja sitä ongittiin jatkuvasti Syväraumanlahdesta ohi kulkevien veneilijöiden avustuksella. Muistelen, ettei pallo karannut minulta mereen. Pärjäsin isompien joukossa jostain syystä hyvin. Kun olin elänyt koko lapsuuteni vieraassa maassa puhuen hädin tuskin heidän kieltään, on täytynyt tuntua hyvältä huomata olevansa jossain asiassa muiden veroinen, jopa parempi.

Olen luultavasti palannut tohkeissani kotiin ja kertonut peleistä vanhemmilleni, sillä he leikkasivat pian *Länsi-Suomi*-lehdestä ilmoituksen, jossa haettiin junioreita Pallo-Iirojen nappulaliigaan. Meidät syväraumalaiset laitettiin joukkueeseen nimeltä Liverpool. Eri kaupunkien kortteli- ja nappulaliigojen

joukkueita oli 1960-luvulla alettu nimetä Englannin liigan joukkueiden mukaan. Virheen kokoluokkaa on vaikea arvioida, mutta moka oli joka tapauksessa suomalaisen jalkapallokulttuurin kannalta suuri. Lapset kiintyivät Liverpooliin, Manchester Unitediin, Tottenhamiin ja West Hamiin sen sijaan, että ensirakkautensa olisi ollut Pallo-Iirot, Kokkolan Palloveikot tai Mikkelin Palloilijat.

Pallo-Iirojen nappulaliigaa pelattiin Rauma-Repolan sel-lutehtaan kupeessa kuhmuraisella Tehtaan kentällä. Piipuista tupsahteli pistävä rikinkatkuinen haju ja toisinaan matalalla leijaileva pilvi, jolloin olisi voinut ajatella pelaavansa Liverpoolin merisumussa. Kenttä sijaitsi kodistamme katsoen kaupungin toisella laidalla, jonne minulle näytettiin ensimmäistä tapahtumaa edeltävänä päivänä auton kyydissä tie. ”Tämä on paras reitti pyöräillä”, isäni sanoi. Muistan järkytyksen tajutessani, ettei kyytejä ollut tarjolla jatkossa. Motivaatiotani testattiin. Minä voitin.

Samaisella isälläni on tapana sanoa, että mitä vanhempi mies, sitä parempi hän on ollut nuorena hiihtämään. Sen vuoksi en sorru kertomaan, miten lahjakas olin, vaikka olinhan minä. Tai miten eturistisiteen katkeaminen pilasi kaiken. Polvivamma tuli myöhemmin, ja se oli siunaus yliopistoelämän alussa. Pelasin 17-vuotiaana Ykköstä, ja 19-vuotiaana olin jo joukkueen runkopelaajia, mutta eivät kykyäni ja motivaationi rehellisesti sanottuna riittäneet pidemmälle. Sitä on vaikea sanoa näin suoraan vielä yli 25 vuotta myöhemmin. Laji jätti kuitenkin sellaisen jäljen, jonka toivoisin sen kaikille jättävän, olivat hänen tavoitteensa mitkä tahansa.

Itse haaveilin pelaavani jokin päivä MM-finaalissa. Se ei ollut kovin realistinen haave, mutta jonkinlaisen lohdutuspalkinnon sain, kun vuonna 2018 lopulta raportoin toimittajana MM-finaalissa Moskovassa. Ranska voitti Kroatian loppuottelussa maalein 4–2.

On etuoikeus saada työkseen kirjoittaa jalkapallosta. Se ei aina tunnu aikuisen ihmisen ammatilta. Tämä aiheuttaa myös kipuilua. Vaimoni reissaa Ukrainassa, Afganistanissa ja monissa muissa maissa tekemässä työtä, jonka miellän paljon tärkeämmiksi. On suorastaan koomista samaan aikaan pohtia, pitäisikö Kuopion Palloseuran pelata kolmella topparilla, siirtyykö Pöppönen FC Lahteen tai kuka nyt sattuikaan tänä viikonloppuna voittamaan kenet. Silti, kun näen, miten jalkapallokautta käynnistellään Ukrainan sodan keskellä, miten Afganistanin naisten maajoukkue kokoontuu yhteen vaaroja uhmaten tai miten koronaepidemian näivettäessä kaikkea sosiaalista toimintaa Suomessa jalkapallon harrastajamäärät kasvavat, tajuan, että oma ajatteluni on pelkästään hölmöä. Jalkapallo on maailman suurin kansanliike. Jalkapallo on ihmisille tärkeää. Jalkapallon kautta voi jäsentää oikeastaan mitä tahansa itselleen tärkeää asiaa. Saan kirjoittaa yhdestä maailman suurimmasta asiasta. Tätä lähipiirini yrittää minulle koko ajan teroittaa. Alan hiljalleen uskoa.

Parasta on, että olen löytänyt uudelleen rakkauteni myös pelata jalkapalloa. Treeniaikataulut ovat määränneet puolet elämäni illoista. Olen noudattanut niitä lähes tahdottomana, ja kun niistä lopulta pääsi eroon, oli vaikea palata jalkapallokentälle. Kävin muutamissa alasarjaotteluissa. En tykännyt odottaa töiden jälkeen useita tunteja myöhäisillan ottelua. En kestänyt vastustajia. Ärsyttävää, aina kuumana käyvää porukkaa, joka yrittää kaikin keinoin ottaa minulta palloa pois. Miten röyhkeää! Kuvittelin ”urani” jälkeen saavani keski-ikäisenä nauttia leppoisasta pelailusta, mutta alasarjat ovat totisempaa kamppailua kuin Mestarien liigan jatkopelit. Tunteiden palo on hienoa, mutta ei enää minun juttuni. Onneksi on urheiluseura Zoom ja sen aamutreenit. Kuumana sielläkin käydään, mutta pelien jälkeen nauretaan hieman häpeillen omaa käytöstä, halataan

ja mennään aamukahville. Katson ihailen Martti Kuusela, Ari Masalinia ja Pentti Kotkaniemeä, jotka yli 70-vuotiaana pelaavat edelleen jalkapalloa. Kunpa itsekkin sitten joskus.

Jalkapallo on terapian lisäksi parasta terapiaa. Kuten aiemmin kerroin, minun on ollut vaikea kohdata ihmisiä. Pelatessani olen lähimpänä sellaista ihmistä, millainen oikeasti tunnen olevani. Ei tarvitse yrittää olla sosiaalinen ja kantaa vastuuta kohtaamisesta. Syöttö ja liike hoitavat kommunikoinnin, minkä päälle voi jutella, jos siltä tuntuu. Ei ole pakko. Kentällä saattaa synkata ihan eri ihmisen kanssa kuin siviilissä. Se on kiehtovaa.

Minulla on arkielämässä myös suuria vaikeuksia keskittyä. Se on yhteiskunnassa yleistynyt ilmiö, jolle on hienompi sana: prokrastinaatio. Toinen kutsuu sitä vitkutteluksi. Päässä on liikaa ylimääräistä kohinaa, ja asiat ovat häiritsevän pirstaloituneita. Keskittymisyrietykset keskeyttää vilkuilu älypuhelimien. Pelikentällä kohina loppuu. Asiat asettuvat meditatiivisesti paikoilleen, vaikka kentän tapahtumat voivat olla sekasortoiset. En muista koskaan ajatelleeni työasioita tai parisuhdeongelmia pelatessani jalkapalloa.

Jalkapallon pelaaminen on ihana, turvallinen tila, jossa kaikki ahdistus ja stressi ovat poissa. Jos ikinä kyllästyn jalkapalloon, olen kyllästynyt elämään.

Helsingissä 1. tammikuuta 2023

1.

Miksi sana potkupallo loukkaa suomalaista futisfania?

Kun Suomen miesten jalkapallomaajoukkue on 110 vuoden olemassaolonsa jälkeen viimein pelannut futiksen arvokisoissa – siis muissa kuin olympialaisissa, joita en laske miehissä jalkapallon arvokisoiksi – istun päävalmentaja Markku Kanervan kanssa Hotelli Kalastajatorpan pyöreässä salissa.

Kalastajatorppa eli ”Fiskis” on legendaarinen hotelli konferenssitiloiheen Helsingin Munkkiniemessä. Siellä ovat yöpyneet muiden muassa Yhdysvaltain presidentit Gerald Ford, George H. W. Bush, Bill Clinton, Ronald Reagan ja Donald Trump, Neuvostoliiton ja Venäjän presidentit Leonid Brežnev, Boris Jeltsin ja Vladimir Putin, Nobelin rauhanpalkinnon saaneet Jasser Arafat ja 14. Dalai-lama sekä moni muu maailmaa muuttanut hahmo. Kalastajatorppa on ollut vuosikausia myös Suomen jalkapallomaajoukkueen ”Huuhkajien” koti sen kokoontuessa Helsingissä.

Väitän, että Huuhkajat olisi majoittunut Kalastajatorpalla myös kesällä 2021 pelattujen EM-kisojen aikana, jos Suomi olisi suurempi jalkapallomaa.

Kun arvokisat pelataan yhdessä tai kahdessa valtiossa, joukkueet valitsevat yleensä kisamaasta itselleen sopivaksi

katsomansa majapaikan, base campin. Ympäri Eurooppaa jaetut EM-kisat, joissa Suomi esiintyi, olivat poikkeus. Suurin osa osallistujista operoi kotipesästään käsin. Esimerkiksi tottunut arvokisakävijä Ruotsi majoittui kotimaassaan, josta se piipahti Sevillassa ja Pietarissa pelaamassa. Poikkeuksien joukossa olivat Azerbaidžanissa pelanneet Wales ja Turkki, jotka hankalien yhteyksien takia katsoivat järkeväksi asustaa Bakussa.

Suomen olisi ollut helpointa oleskella Kalastajatorpalla ja lentää tunnissa otteluihinsa Kööpenhaminaan sekä Pietariin. Joukkueen majapaikka sijaitsi turnauksen ajan kuitenkin Pietarin liepeillä Repinossa eli Kuokkalassa. Asiasta käytiin tietääkseni joukkueen taustajoukoissa vääntöä, mutta voittava ajatus oli lopulta se, että kun arvokisoihin viimein päästään, sinne pitää myös lähteä. Majoittuminen Helsingissä olisi ollut liian arkista, vaikka samalla vaivattomampaa, halvempaa, tutumpaa ja turvallisempaa.

Huuhkajien arvokisamajoittuminen on vain pieni sivujuonne tässä luvussa, joka kertoo suomalaisesta jalkapalloitsetunnosta. Olemme pieniä, haluamme olla isompia, ja kun isojen joukkoon päästään, sinne mennään kokonaisvaltaisesti. Ymmärrän tämän täysin. Ja totta kai majapaikkavalinnalla Kuokkalaan oli muitakin perusteita kuin vain tarve päästä kisamaahan.

Joka tapauksessa tässä maajoukkueen päävalmentaja Kanerva nyt istuu Kalastajatorpalla läppäri auki ja selittää minulle juurta jaksen videoklippien avulla, missä Suomen jalkapallomaajoukkue hänen mielestään EM-kisoissa lopulta onnistui ja missä jäi petrattavaa. Olen todistanut ennenkin, miten joviaalinen Kanervan puherytmi kiihtyy ja ääneen tulee lapsenomaista intoa, kun hän pääsee selostamaan pieniä taktisia nyansseja kenelle tahansa, joka haluaa kuunnella.

Olen tekemässä artikkelia työnimellä ”Kanervan jälkipyykki” Huuhkajien ensimmäisen EM-turnauksen pelillisestä

annista. Edustamani *Urheilulehti* on toki merkittävä media Suomessa, mutta ei maajoukkueen päävalmentajan tarvitsisi käydä tällaista kasvotusten läpi toista tuntia yksittäisen toimittajan kanssa. Siksi arvostan Kanervan perinpohjaista esitystä. Islannin entisellä päävalmentajalla Heimir Hallgrímssonilla oli vuodesta 2012 lähtien tapana käydä maaotteluita ennen pubissa kertomassa kannattajille tulevan ottelun avauskokoonpano ja keskustelemassa pelisuunnitelmasta. Ainoa ehto oli, ettei kokoonpanoa paljasteta missään ennen pelin alkua. Jalkapallomaan pienuudessa on etunsa.

Arvostan Kanervan minulle suomaa yksityistä presentatiota myös siksi, että olen monien muiden jalkapalloon huhtaneiden tapaan kasvanut arvokisakalenterin tahdissa. En muistaisi mitä elämässäni tapahtui esimerkiksi vuonna 1988 tai 1996 ilman arvokisakontekstia. Saksan EM-kisojen aikana kiersimme perheemme kanssa autolla Eurooppaa. Minulla oli matkalla päälläni hihatton paita, jonka rinneksessa oli kaikkien kahdeksan EM-kisamaan liput. Englannin ollessa kisaisäntä kävin armeijaa, ja kuuntelin Hyrylää kohti matkanneen bussin radiosta, miten Oliver Bierhoff iski jatkoajalla voittomaalin. Silloinen vaatetukseni on vielä helpompi muistaa. Vuonna 2016 päävalmentajana aloittaneesta Markku Kanervasta on työni vuoksi tullut arkisen tuttu henkilö. Silti lapsenomainen osa minusta pitää Kanervaa EM-kisojen jälkeen lähes myyttisenä hahmona. Maailmassa kun on jalkapallon arvokisoissa valmentaneita ihmisiä sekä ihmisiä, jotka eivät ole valmentaneet arvokisoissa. Kanerva on nyt samassa ryhmässä Valeri Lobanovskin, Rinus Michelsin, Bobby Robsonin, Carlos Bilardon, Bora Milutinovićin ja ties kenen kanssa.

Arvokisavalmentaja Kanervan kiehtova videosulkeisesitys keskeytyy hänen poistuessaan hetkeksi vessaan. Havahdun siihen, että istun iltapäivälehdessä toimittajana yksin maajoukkueen

päävalmentajan avoimen läppäarin vieressä. Niin ei voisi ikinä käydä Englannissa. Ei Saksassa, ei Ranskassa eikä Italiassa. Ei edes Ruotsissa. Jalkapallomaajoukkueen päävalmentaja on valtaosassa maailmaa arvoasteikossa pääministeristä seuraava – ylöspäin. Tällaisessa haastattelutilanteessa vierelläni istuisi koko ajan vähintään yksi ihminen nauhoittamassa keskustelua, jotta varmistetaan, etteivät sitaatit mene väärin.

Ei siinä, että tulisi edes mieleeni kaivella Kanervan koneelta tietoa hänen sopimuksensa bonuspykälistä tai meileistä mahdollisia keskusteluja pelaajien kanssa. En koskisi koneeseen siinä toivossa, että näkisin valmentajan selailleen vapaita valmennuspestejä tai eksyneen aikuisviihdesivuille. Ei, ei, kolme vuotta englantilaisesta jalkapallosta raportoineena kirjeenvaihtajana minua naurattaa tilanteen kotikutoisuus. Juuri tätä on suomalainen jalkapallo. Lajin pienuus muuhun maailmaan nähden on meidän ”jalkapalloihmisten” ainainen tragedia, mutta se on myös vahvuus. Ihastuttava piirre. Samalla tapaa kuin se, että Suomen presidentti soittaa spontaanisti Luontoradioon tai että ministeri voi kulkea melko vapaasti töihin metrolla. Suuruus tuo upeita asioita, mutta tekee monesti jalkapallosta myös luotaantyöntävää.

Totta kai teen Kanervan vessakäynnistä aivan liian suuren numeron, koska hän nyt vain on persoonana sellainen, ja eiköhän meillä ole jo jonkinlainen luottamussuhde olemassa. Silti, eivätkö siinä hetkessä päällimmäisenä mielessäni pyörivät ajatukset kerro vaikeasta suhteestani suomalaisen jalkapallon kokoon? Pienuuskompleksista, jollaisesta englantilainen propagandakoneisto väitti Napoleonkin kärsineen, vaikka tämä oli 167-senttisenä keskimittainen sen ajan miesten skaalassa? Suomalaisen jalkapallon on yhtä turhaa voitotella pienuuttaan.

Muualla pelataan jalkapalloa, Suomessa potkupalloa. Tällainen lausahdus on pahinta, mitä suomalaiselle futisfanille voi

sanoa. Ivalliseen virkkeeseen sisältyy tietoisuus siitä, että jalkapallo on suurimpia ihmistä tällä planeetalla liikuttavia asioita. Virkkeen loppuosa lyttää meidät suomalaiset jalkapallofanit. Siis yrittää lytätä. Suomi kun on jääkiekkomaa ja hiihtomaa. Yleisurheilumaakin enemmän kuin jalkapallomaa.

En voi puhua kaikkien muiden puolesta, mutta uskoakseni monien suomalaista jalkapalloa rakastavan aivot kiehahtavat samalla kaavalla. Kun ystävä, jonka en edes tiennyt seuraavan urheilua, kutsuu minut kisastudioon seuraamaan jääkiekon MM-turnauksen puolivälierää Latviaa vastaan, yritän olla puhumatta halveksuvasti Skoda Cupista. Alan hiljalleen hyväksyä, että ihmiset Suomessa villiintyvät jokakevähäisestä karnevaalista, joissa milloin milläkin perustein kerätyt joukkueet taistelevat maailmanmestaruudesta, vaikka maailman mestaripelaajat tekevät samaan aikaan jotain ihan muuta.

Jääkiekon MM-kisat eivät ole minulta pois. Eivätkä ne ole jalkapallolta pois. Ei ole mitenkään selvää, että jääkiekon MM-kisoista syttyvät ihmiset syttyisivät ilman jääkiekon MM-kisoja jalkapallosta. Sitä paitsi jalkapallon EM-kisoja ja MM-kisoja seuraavat nekin, jotka eivät yleensä seuraa jalkapalloa. Euroviisujen aikana hämmästyttävän moni puhuu Euroviisuista. Suomessa on aivan tarpeeksi ankeita ja pimeitä talvikuukausia kahlattavana, joten tuntuisi lapselliselta paheksua kevään kiekkokarnevaalista innostujia. Olen aiemmin ollut lapsellinen. Olen toisinaan yhä.

Ajatuskuvio on suunnilleen se, että ettekö te tosiaankaan ymmärrä jalkapallon hienoutta ja suuruutta. Miksi ette ole kokeneet valaistusta? Laitatte tyhjän olutlaatikon päähänne ja hyppäätte munasillanne suihkulähteeseen, vaikka jalkapallo on maailmalla oikea uskonto. Buenos Airesissa on tälläkin hetkellä syntymässä uusi Maradona, tuleva Jeesus Kristus, josta puhutaan kohta kaikkialla paitsi Kiikolan Nesteellä. Teemu Pukki

on ehkä siirtymässä Brightoniiin vai oliko se Southamptoniin, ja te laulatte Mörkö-laulua. Minä saatana ainakin katson lätkän MM-finaalin sijaan Vaasan Palloseuran treenejä. Tällainen vastakkainasettelu ei ole johtanut mihinkään muuhun kuin omaan pahaan mieleen. Siksi iloitsen nykyään vilpittömästi jääkiekon MM-kisoista iloitsevien puolesta. Ihailen jääkiekkoa. Kadehdin sen asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja sielunmaisemassa. Ei kateus ole aina rumaa.

Käsittelen tämä kirjan toisessa luvussa sitä, miksi jalkapallo jäi Suomessa aikoinaan jalkoihin, etenkin jääkiekon taklaamaksi. Miten jalkapallo on epäonnistunut useaan kertaan perustelevaan asemansa yhteiskunnassamme. Lätkä nousee esiin myös Suomen futispääkaupunkia etsiessä ja parissa muussa kohtaa kirjaa. Sen enempiä en lajeja vertaile, koska en koe sitä erityisen hedelmälliseksi.

Olen ollut 40 vuotta jalkapallon pelaaja ja futisfani. Siitä ajasta puolet olen seurannut lajia toimittajana. Sen perusteella sanon, että suomalainen jalkapallo kärsii kroonisesta alemmuuskompleksista. Samasta temasta kirjoitti myös HJK:ta valmentanut Bo Johansson aikoinaan *Hufvudstadsbladetin* kolumnissaan. Ristiriitaista kyllä, suomalaisessa jalkapalloitsetunnossa on ripaus itsensä asettamista muiden yläpuolelle, koska ymmärrämme jalkapallon omnipotenssin, kaikkivaltiaan mahdollin. Keittiöpsykologina sanoisin, että yleensä itsensä muiden yläpuolelle asettavat ne, jotka todellisuudessa kärsivät heikosta itsetunnosta. Heikko itsetunto tässä tapauksessa rakentuu siitä, ettei rakastamamme laji ole Suomessa tavoittanut sitä suosiota, joka sille mielestämme kuuluisi. Syytämme tästä jääkiekkoa, mediaa ja milloin mitäkin. Samaan aikaan häkellymme harvinaisilla hetkillä, jolloin tuulipukukansa alkaa puhua jalkapallosta. Me, jotka seuraamme jalkapalloa päivittäin, haluamme omistaa sen keskustelun.

TUTKIMUSMATKA MAAILMAN OMINTAKEISIMPAAN FUTISKULTTUURIIN

Sanotaan, että Suomessa ei ole jalkapallokulttuuria. Se ei ole totta. Meillä on omintakeinen suomalainen jalkapallokulttuuri. Suomessa harjoitellaan kolkosti valais-
tuissa halleissa, ratkaisupelit mitellään marraskuisessa poikittaissateessa ja ottelukalenteria suunniteltaessa mietitään kesämökkiläisiä. Silti jalkapalloa pelataan Ivalosta Helsinkiin, säällä kuin säällä. Ja vastoin kaikkia todennäköisyyksiä Suomi on nähty arvokisoissa miehissä, naisissa ja nuorten tasolla.

Miksi olemme olleet kansainvälisellä tasolla altavastajia? Ovatko olosuhteet vain tekosyy? Miksi sana potkupallo loukkaa suomalaista futisfania syvästi ja mikä on maamme jalkapallopääkaupunki? Tervetuloa mukaan etsimään suomi-futiksen syvintä olemusta!

Saku-Pekka Sundelin on palkittu toimittaja, joka on työskennellyt *Ilta-Sanomien* kirjjeenvaihtajana Lontoossa sekä ulkomaan- ja urheilutoimituksessa. Jalkapallo on hänelle elämänmittainen harrastus ja työ, joka on vienyt kymmeniin maihin eri puolille maailmaa. Hänen kirjansa *Brittifutis – Englantilaisen jalkapallon tarina* sai Vuoden urheilukirja 2020 -kunniamaininnan.

9 789520 433024

www.tammi.fi

79.31

ISBN 978-952-04-3302-4